

”Tillväxtfrämjande åtgärder” – Vad kan politiker göra och på vilken nivå ska det ske?

Fil. dr Andreas Bergh, föreläsare vid Lunds universitet och välfärdsforskare på Ratio

Inledning

Sverige håller på att få en tredje kraftfull politisk nivå: den regionala nivån. Uppenbart är att många hoppas att framtidens regionkommuner ska bidra till ökad ekonomisk tillväxt i Sverige. Men vad ska och vad kan politiker göra för att främja ekonomisk tillväxt? Bör tillväxtfrämjande åtgärder ligga på lokal, regional eller nationell nivå?

I denna rapport diskuteras dessa frågor med utgångspunkt i aktuell ekonomisk forskning och debatt. Rapporten är tänkt tjäna som inspiration, diskussionsunderlag och stimulera till debatt. Den gör således inte anspråk på att vara en heltäckande genomgång av kunskapsläget kring institutioner, regioner och tillväxt.

Bakgrund

I regeringens proposition 2001/02:4 *En politik för tillväxt och livskraft i hela landet*, genomfördes en viktig förändring: Politikområdet regionalpolitik och delområdet regional näringspolitik inom näringspolitiken slogs samman till det nya politikområdet regional utvecklingspolitik. 2007 kom Ansvarskommitténs slutbetänkande: SOU (2007:10) *Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft*. Här föreslås en lag om regionalt utvecklingsarbete, där så kallade *regionkommuner* är tänkta att spela en central roll.

Med andra ord: Sverige håller på att få en tredje mäktig politisk nivå - den regionala nivån. Sedan slutet av 90-talet pågår försök med storregionerna Skåne och Västra Götaland, som bland annat har utökat ansvar för regional utveckling. Regionalpolitiken decentraliseras och Sverige får vad som i den internationella statsvetenskapliga litteraturen kallas multilevelgovernment – flernivåstyre.¹

Ett utalat syfte med denna process har varit att skapa tillväxt. Så här skrev dåvarande regeringen i proposition 2001/02:4

Tillväxt skapas på lokal och regional nivå, av människor i företag och den service som kommuner runt om i landet svarar för. Eftersom villkoren varierar över landet är större regional och lokal handlingsfrihet en viktig förutsättning för en jämnare tillväxt. Det är en viktig uppgift för staten att avlasta kommunerna så att dessa kan arbeta med utvecklingsfrågor, samtidigt som en likvärdig välfärd i hela landet kan säkras. Statliga och kommunala aktörer skall, i en tydlig ansvarsfördelning, samverka för människors och företags bästa. Regioner skall inte ställas mot varandra. Staten skall uppmuntra till samarbete, men även till konkurrens, som viktiga drivkrafter för framväxt av kreativa miljöer och dynamiska regioner. (sid 6)

Vad exakt betyder citatet ovan? I trivial bemärkelse är det naturligtvis helt korrekt att tillväxt skapas på lokal nivå av människor, åtminstone om påståendet ges den välvilliga

¹ McCallion Malin (2007)

tolkningen att tillväxt är ett makroutfall skapat av människors agerande på mikronivå. Av detta följer dock inte att tillväxtpolitik bäst bedrivs lokalt eller regionalt.

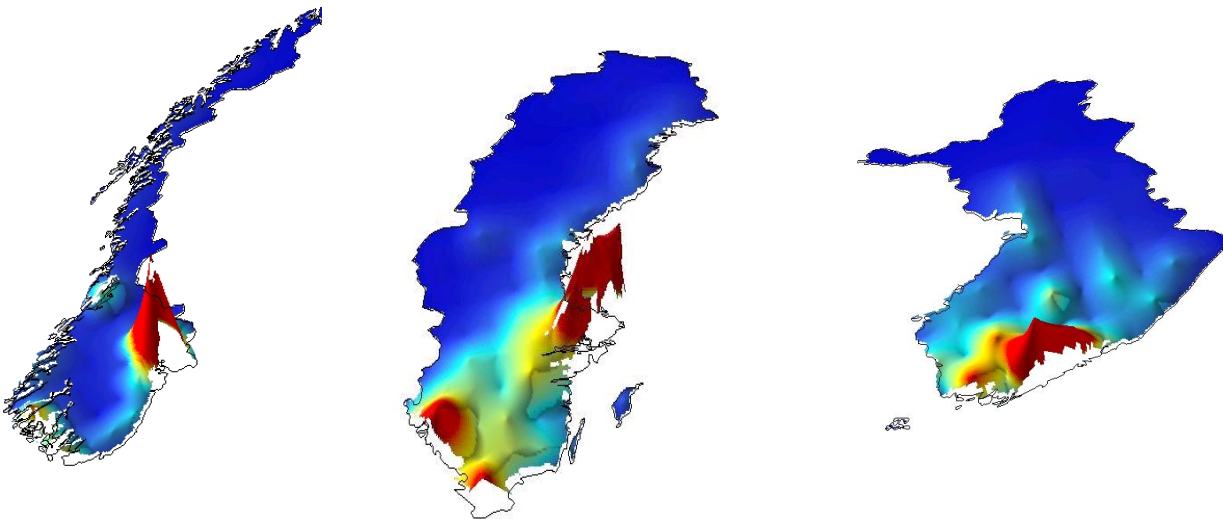
Resten av citatet är inte heller glasklart: Med ”jämnare tillväxt” avses förmodligen att tillväxten ska vara jämnt fördelad geografiskt. Målet om ”Likvärdig välfärd” måste också ges en ganska fri tolkning om det inte ska falla på sin egen orimlighet: Boende i norrlands inland kan inte ha lika nära till skolor och sjukhus som Stockholmare – och de senare kan inte rimligen kräva samma låga nivåer av luftföroreningar, buller och trängsel som de förra kan njuta av.

Ekonomi och politik handlar ovillkorligen om avvägningar och prioriteringar. Vackra formuleringar om att ”regioner skall inte ställas mot varandra” ändrar inte detta faktum.

De svårtolkade formuleringarna i propositionen kan tolkas som ett utslag av en fundamental motsättning, mellan att å ena sidan ha högsta möjliga effektivitet och tillväxt, och å andra sidan, fördela denna jämnt över landet. Trots olika regionalpolitiska åtgärder, tenderar nämligen ekonomisk aktivitet att klustra sig: Ekonomin växer där folk vill bo, där det finns efterfrågan och utbud samt där förutsättningarna för tillväxt är goda. Debatten om regioner och tillväxt borde handla om i vilken utsträckning politiken ska bejaka eller motverka denna utveckling.²

I sammanhanget kan det vara intressant att jämföra Sverige med våra grannländer Norge och Finland. Sverige är speciellt såtillvida att vi har tre tydliga tillväxtregioner, snarare än ett enda ekonomiskt centrum. Figur 1 är en grafisk illustration av den ekonomiska aktiviteten per areaenhet, färgkodad från passivt blått till aktivt rött och visad i 3d för att det ska synas hur stora skillnader det faktiskt rör sig om.

Figur 1: Ekonomisk aktivitet per areaenhet i Norge, Sverige och Finland³

² Denna motsättning är inte ny i den svenska debatten: Redan 1999 skrev ekonomen Heléne Norberg i en ESO-rapport att regionalpolitiken inte skapar tillväxt, utan istället har stora samhällsekonomiska kostnader. Dessa kostnader är priset vi betalar för det politiska målet att människor ska kunna leva var de vill i Sverige på jämbördiga villkor - se Ds (1999:50).

³ Bilderna tagen från ett projekt vid Yale-universitetet i USA. Istället för bruttonationalprodukt mäts ”bruttocellprodukt”, där en cell en grads longitud gånger en grads latitud. Data finns tillgängliga på <http://gecon.yale.edu/>.

När vi i det följande går igenom nationalekonomisk tillväxtforskning, är det således viktigt att hålla i åtanke att den nationella tillväxten är ett genomsnitt, och att den ekonomiska aktiviteten är ojämt fördelad över landet.

Vad skapar tillväxt?

Ytterst är det människors uppfinningsrikedom som gör det möjligt för oss att få mer av det vi efterfrågar. Detta konstaterande är viktigt av två skäl: Dels för att många modeller abstraherar bort just människors uppfinningsrikedom, dels för att debatten ofta tycks utgå från att tillväxt i materiellt välstånd är vad som räknas när det i själva verket alltid varit så att uppfinningsrikedomen gjort det möjligt att både få mer av både materiellt välstånd och fritid. När detta viktiga förtydligande gjorts, kan vi ta oss an forskningen.

Utgångspunkten inom nationalekonomisk tillväxtforskning är ofta så kallade neoklassiska tillväxtmodeller. Av dessa lär vi oss att tillväxten per person ökar när sparande och investeringar ökar. När sparandet precis täcker kapitalförslitning och befolkningstillväxt, växer ekonomin i den takt som teknologin utvecklas. Ökat sparande kan öka tillväxten, men bara tillfälligt under den övergångsperiod då kapitalstocken per person växer. Dessa teorier säger inget om vad som påverkar den teknologiska utvecklingen och därmed den långsiktiga tillväxttakten.

Nyare teorier beaktar även utbildning och kunskap (humankapitalteori) – exempelvis Lucas (1988). Om utbildning har fördelar för samhället i stort och inte bara för den som utbildar sig, kan det enligt dessa teorier finnas skäl att skattefinansiera utbildning. Teorierna saknar dock en djupare analys av vad som främjar uppfinnande och skapandet av kunskap: I studierna är utbildning ofta bara antalet år man gått i skolan, och teknisk utveckling är något som uppstår när forskare tänker och pratar med varandra.

Under framför allt 1990-talet har det dykt upp tillväxtstudier som uttryckligen beaktar institutioners roll för tillväxten, se exempelvis North (1990), Abdiweli (2003) och Doucouliagos och Ulubasoglu (2006). Med institutioner avses ekonomins spelregler i vid bemärkelse: Betalningsväsendet, domstolarna, handelspolitiken och många andra faktorer.

Lärdomarna från institutionell ekonomi är jämförelsevis tydliga: Forskningsfältet har identifierat ett antal institutionella faktorer som tycks vara centrala för ekonomisk tillväxt.

Juridisk effektivitet, låg korrupktion, effektiv offentlig förvaltning, väldefinierad privata äganderätt, begränsad risk för kontraktsbrott och statlig expropriering samvarierar med hög tillväxt. Begreppet ekonomisk frihet används ofta för att beskriva människors rätt och möjlighet att idka handel, graden av konkurrens, personligt skydd och skydd för privata äganderätter. Doucouliagos och Ulubasoglu (2006) gör en studie av totalt 52 andra studier som analyserat sambandet mellan ekonomisk frihet (mätt på flera olika sätt) och tillväxt. Deras slutsats är att sambandet är mycket robust.

Den kanske mest centrala institutionen är äganderätten: En förutsättning för att kunna bedriva handel och dra nytta av olika människors och länders komparativa fördelar och uppfinningsrikedom, är att avtal hålls och äganderätten respekteras. En aktuell sammanfattning av forskningen kring äganderättens betydelse för ekonomisk tillväxt är Waldenström (2005).

Mekanismerna bakom sambandet mellan stabila marknadsekonomiska institutioner och tillväxt är inte svåra att förstå. Den som står i begrepp att arbeta, uppfinna eller idka handel vill veta vilka regler som gäller för exempelvis avtal, vinster och löner. Råder det stor osäkerhet om detta, blir många investeringar och arbetsinsatser alltför riskabla projekt. Av samma skäl är det viktigt att kunna vara säker på pengars värde i framtiden: När det råder osäkerhet om detta kommer den som lånar ut pengar att kräva högre ränta och då blir många investeringar inte lönsamma att genomföra.

Forskningen om institutioners betydelse kan också förklara det som ibland kallas naturresursernas förbannelse, nämligen att förvånansvärt många fattiga länder har gott om värdefulla naturresurser. Utan väl fungerande institutioner skapar dock dessa ofta värdefulla resurser konflikter, korruption och annat osunt beteende som motverkar växande välstånd. Goda institutioner, däremot, innebär att det finns både lagar och sociala normer som underlättar konfliktlösning och som gör att tillväxtfrämjande ekonomiska aktiviteter lönar sig – se exempelvis Mehlum et al. (2006).

Sveriges utveckling från ett av de fattigaste länderna i Europa till världens fjärde rikaste land, är ett gott exempel på goda institutioners betydelse. Den starka tillväxten under perioden 1870 till 1970 kan förstås genom att så gott som samtliga faktorer som enligt tillväxtforskningen gynnar tillväxten var på plats. De standardförklaringar som ofta sägs förklara Sveriges framgångar rymmer långt ifrån hela sanningen: Självfallet gynnades Sverige av industrialiseringen i Storbritannien och självfallet spelade svensk skog och malm en viktig roll i den svenska exporten. Men utan goda institutioner hade Sverige aldrig kunnat dra nytta av dessa faktorer på samma sätt.

Institutionernas betydelse för Sveriges rikedom identifierades av den svenska ekonomen Johan Myrman (1994) i sin bok *Hur Sverige blev rikt*. Bergh (2008) utvecklar ett liknande resonemang i boken *Den kapitalistiska välfärdsstaten*.

Sammanfattningsvis pekar alltså den ekonomiska forskningen på ett antal nationella institutioners stora vikt för länders tillväxt: Icke-korrupta rättsstater med hög ekonomisk frihet har goda förutsättningar att njuta av snabbt ökande välstånd. Samtidigt spelar traditionella faktorer såsom utbildning och infrastruktur alltså stor roll.

Regionkommunerna och behovet av tillväxtfrämjande institutioner

Enligt Ansvarskommittén bör Sverige i framtiden ha sex till nio regionkommuner, med en halv till två miljoner invånare vardera. Varje regionkommun ska ha minst ett sjukhus och ett universitet. Kommittén föreslår en lag om regionalt utvecklingsarbete, där regionkommunerna är centrala. Deras uppgifter är tämligen omfattande:

- De utarbetar och beslutar om regionala utvecklingsprogram (RUP) för länet, innehållande bland annat en regiontrafikplan
- De bereder ansökningar om bidrag från EUs strukturfondsprogram
- De beslutar om användningen av regionala utvecklingsanslag (som föreslås ersätta det så kallade länsanslaget),
- De ska leda och samordna arbetet med regionala tillväxtprogram, och i samverkan med främst länsstyrelsen verka för att landsbygdspolitiken integreras i det regionala utvecklingsarbetet.
- Regionkommunerna beslutar vidare om länsplan för regional transportinfrastruktur, de bedriver lokal och regional kollektivtrafik, regionalt folkhälsoarbete, regional naturvård, regional kulturmiljövård, regional kulturverksamhet samt regionalt jämställdhetsarbete.

Ansvarskommitténs påpekar också att regionkommunerna ”i minst samma utsträckning som landstingen i dag” ska ta egna initiativ inom ramen för kommunallagen. Slutligen framhålls att på längre sikt bör möjligheten prövas att tillföra regionkommunerna ytterligare uppgifter. Primärkommunernas uppdrag på längre sikt kommer enligt ansvarskommittén att koncentreras till de tunga välfärdstjänsterna och till grundläggande planeringsfunktioner.

Det är uppenbart att utredningen hoppas att regionkommunerna ska vara tillväxtfrämjande. Men det är också tydligt att insikten om institutioners tillväxtfrämjande effekt inte genomsyrar utredningens slutbetänkande. Tabellen nedan visar hur många gånger några olika begrepp förekommer i utredningens slutbetänkande.

Förekomst av valda begrepp i Ansvarskommittens slutbetänkande

Välfärd	126
Tillväxt	106
Utbildning	49
Infrastruktur	30
Entreprenörskap	7
Äganderätt, transaktionskostnad, rättsstat, företagsklimat, korruption, juridisk effektivitet, etableringshinder	0

Den slutsats som antyds av denna simplistiska kvantitativa analys, står sig väl när man läser i utredningen: Ansvarskommittens slutbetänkande är ett dokument som diskuterar förutsättningar för ökad tillväxt och välfärd, som bygger på kunskapen att infrastruktur och utbildning är centrala medel för att uppnå dessa mål, men som ännu inte absorberat de kunskaper som blivit huvudfåran inom institutionell ekonomi de senaste decennierna.

Man kan naturligtvis förstå att en teknisk term som ”transaktionskostnad” inte letat sig in i en offentlig utredning. Mer anmärkningsvärt är att utredningen inte en enda gång diskuterar företagsklimat, korruption eller juridisk effektivitet. (Av de sju förekomsterna av ordet entreprenörskap är det för övrigt fyra som rör en promemoria från näringsdepartementet där ordet råkar förekomma i titeln⁴, medan två förekomster gäller betydelsen kommuner som entreprenörer åt staten).

Ett tänkbart försvar för bristen på institutionella resonemang skulle kunna vara att Sverige redan har tillräckligt bra institutioner. Det är sant att Sverige i internationella jämförelser brukar stå sig väl mot andra länder. Äganderätter är väldefinierade och i regel oomstridda. Tillståndsgivning oftast snabb och effektiv, domstolar och kommunal byråkrati relativt icke-korrupt. Men betyder detta att inget kan bli bättre? Följs alltid lagen om offentlig upphandling? Hur villiga är kommunerna att tillåta nya näringsverksamheters etablering? Hur snabbt får näringsidkare besked och hur pålitliga är dessa? Har etablerade företag genom existerande kontakter med den lokala byråkratin eller med lokala politiker i praktiken möjlighet att försvåra konkurrens från nyetablerade företag? Försvåras företagande genom osund konkurrens från kommunala bolag?

Dessa är bara några av många berättigade frågor som kan ställas. Även om Sverige ligger bra till när det gäller effektiv byråkrati och låg korruption är det svårt att tro att inget kan bli bättre. Om framtidens regionkommuner kommer att konkurrera med varandra om att ha goda tillväxtfrämjande institutioner är mycket sannolikt vunnet. Möjligheten finns emellertid att politiker på olika nivåer i tillväxtfrämjandets namn ägnar sig åt helt annan verksamhet. Några exempel diskuteras i det följande.

⁴ Näringsdepartementet (2006) En nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013.

Skapar gay-tolerans och bohemer tillväxt?

Det finns en del spektakulära undantag från den samsyn som redovisats ovan. Ett sådant undantag, som dessutom fått betydande inflytande på svensk kommunpolitik, är ekonomen Richard Floridas idéer om vad som får regioner och städer att växa. Enligt Florida kommer tillväxt från "den kreativa klassen". Denna består enligt Florida av människor som jobbar med forskning, teknik, medier, kultur, design, underhållning samt hälso- och sjukvård. Städer växer om de lockar till sig bohemer och människor som är toleranta mot homosexuella. Receptet för regional tillväxt är, enligt Florida, att satsa på de tre T:na, det vill säga Teknologi, Talang och Tolerans.⁵

I Floridas spår uppstår politiska styrdokument som ekar av hans läror. Kommunpolitiker tar fram strategier för hur de ska locka till sig den kreativa klassen genom att bygga så att de påstått tillväxtskapande bohemerna trivs.⁶ Vilka förutsättningar att lyckas har sådan lokal tillväxtpolitik?

För det första: Inget ont ska sägas om politiker som på lokalpolitisk nivå vill främja tolerans och planera för mysig bebyggelse. Men det finns anledning att varna för tendensen att övertolka de samband som Florida pekar på. Den amerikanske ekonomen Ed Glaeser har på egen hand analyserat Floridas data⁷. Glaeser har i en försiktig recension antytt att de spektakulära resultaten kan vara ännu ett sätt att säga något vi redan vet, nämligen att utbildning är bra för tillväxten. Det råkar nämligen vara så att högutbildade i genomsnitt är lite mer bohemiska, och lite mer toleranta mot homosexuella. Om man likt Florida inte tar med utbildning i sin analys, kan orsakssambanden se mer spännande ut än vad de i själva verket är.

Det kan således finnas goda tillväxtskäl för lokalpolitiker att verka för bättre utbildning, från grundskola till universitet. Etablerandet av en högskola kan mycket väl locka både bohemer och toleranta till regionen. Något orsakssamband från bohemer och toleranta till ekonomisk tillväxt råder det dock inte konsensus kring inom tillväxtforskningen.

Ska strukturomvandling bejakas eller fördröjas?

En förutsättning för varaktig tillväxt är att politiken tillåter, och kanske rent av underlättar, strukturomvandling. Den tekniska utvecklingen gör att det över tiden kommer att variera vad olika städer, regioner och länder gör bäst. Politik som på ytan ser ut att rädda jobb och stödja ekonomisk aktivitet, har ofta den motsatta effekten i praktiken. Precis samma mekanismer verkar – lokalt, regionalt och globalt. Tre stiliserade – men likväl verklighetsförankrade – exempel på dessa mekanismer följer:

Global strukturomvandling: Svensk bilindustri

Antag att Svensk industri länge kunnat tillverka en personbil för 200 000, men plötsligt utsätts för konkurrens från Asien, där en motsvarande bil kan tillverkas för 150 000. Självklart drabbas den svenska tillverkningsindustrin av problem – men vad är den bästa politiken på lång sikt? På 70-talet hanterade Sverige dessa problem med subventioner och devalveringar. Tillverkningsindustrin stöddes, på bekostnad av alla skattebetalare och alla som fick lön i svenska kronor. På kort sikt hjälpte politiken, men till ett högt pris. På längre sikt försvann många jobb trots politiken, ty konkurrensen från andra länder blev allt hårdare.

⁵ Se <http://creativeclass.com/> samt Florida (2003).

⁶ Ett exempel är Malmös "Vision Norra Sorgenfri", Malmö Stadsbyggnadskontor (2006). Ett annat är Ronneby Creative City Initiative, förkortat Ronneby 3T.

⁷ Glaeser (2004).

Med facit i hand, är det lätt att konstatera att politiken var kontraproduktiv. Sverige betalade åtskilliga miljarder för en politik som fördröjde strukturomvandlingen och gav oss lägre tillväxt än vi annars skulle haft.

En ekonomiskt sett bättre politik skulle ha tagit sin utgångspunkt i följande resonemang: Om nu utländska biltillverkare är så överlägsna att en bil som tidigare kostade 200 000 numera kan köpas för 150 000, då innebär detta att även svenska konsumenter sparar 50 000 per bil. Dessa pengar försvinner inte. De läggs på något annat. Om själva bilen blir billigare kanske folk är beredda att betala mer för krockkuddar och annan säkerhetutrustning, avgasrening eller popmusik i en påkostad bilstereo? Teknisk utveckling innebär inte att arbetstillfällena försvinner - de flyttar från en bransch till en annan.

Regional strukturomvandling: Amerikansk sockerindustri

Numera är USA i flera avseenden mer protektionistiskt än Sverige. Exempelvis tillämpas en väldigt interventionistisk politik i syfte att hålla upp sockerpriset och hindra att amerikanska sockerproducenter slås ut. Resultatet är att socker är ungefär tre gånger dyrare i USA än i Mexico.

Problemet är att den politik som ska rädda jobb i den amerikanska sockerindustrin, leder till att jobb förloras i andra industrier: Det höga sockerpriset har gjort att amerikanska godstillverkare flyttar till Mexiko.⁸

Lokal strukturomvandling: Stadskärnor och externa köpcentra.

Ett återkommande debattämne i lokalpolitiken är etableringen av stora köpcentra utan för city. Dessa befaras leda till stadskärnornas död, en farhåga som i sin tur kan göra kommunpolitiker ovilliga att tillåta affärer att etablera sig utanför city. Men avvägningen mellan ett externt köpcentrum och en levande stadskärna gäller bara på mycket kort sikt. Alla kan lätt konstatera att det inte finns något generellt samband som gör att städer med många externa köpcentra har tomma stadskärnor. Tvärtom: Framgångsrika städer hyser i regel näringsverksamhet både i externa köpcentra och i stadskärnan – men typen av verksamhet skiljer sig åt.

Efter dessa tre exempel är det viktigt att framhålla att det kan finnas fullt legitima politiska skäl att värna en viss ekonomisk struktur med politiska regleringar, om man finner ett egenvärde i exempelvis hög industrisysselsättning eller en viss typ av inhemsk jordbruksproduktion. Vad exemplena ovan visar är att sådan politik har en kostnad: Vi får offra lite potentiell ekonomisk tillväxt för att vinna något annat. När politik med detta syfte likväl kallas tillväxtpolitik är det ett tecken på att svenska politiker generellt sett är ovilliga att erkänna denna att denna avvägning måste göras.

Trådbussar, travbanor och jätteälgar: Kan lokal tillväxt skapas?

Politiker vill ofta märkas. När de går till val behöver de något att visa upp för väljarna. Tillväxtfrämjande åtgärder som att värna institutionell stabilitet och att bejaka strukturomvandlingen märks väldigt lite på det lokala planet. Vill det sig illa, ser det ut som om politiker utan att vidta några åtgärder passivt åser hur jobb försvinner från en stad eller en region. Det förekommer att politiker initierar mer eller mindre spektakulära projekt i hopp om

⁸ Exemplet är bokstavligt talat ett skolboksexempel på hur interventionistisk politik får oavsedda följder, hämtat från Osullivan och Sheffrin (2007).

spinoff-effekter på lokal eller regional sysselsättning och ekonomi. Några exempel:

- I Göteborg har man byggt en replika av ostindiefararen Götheborg och bland annat seglat på en uppmärksammad PR-resa till Kina.⁹
- I Malmö genomfördes bomässan Bo01 (från början tänkt som Bo2000) – dock utan det spektakulära höghuset Turning Torso som stod klart först 2005.
- I Landskrona infördes år 2003 teknologiskt synnerligen avancerade trådbussar som ett resultat av Västkustbanans nya sträckning.
- Tingsryds kommun lanserade begreppet ”Hästriket” och byggde en påkostad travbana i syfte att marknadsföra kommunen utåt och bryta den negativa trenden med utflyttning och befolkningsminskning.
- I Arvidsjaur och Skellefteå planerar entreprenören Torbjörn Holmlund bygga en kombinerad konsert-, utställnings- och konferenslokal i form av en gigantisk trä-älg på berget Vithatten.¹⁰

Projekten på denna brokiga lista har en del gemensamma drag. Samtliga projekt har åtminstone delvis syftat till att sätta en viss ort/region på kartan i hopp om ökad sysselsättning och stärkt ekonomi. Många har också varit stundom skandalomsusade, men inte sällan omvärderats i efterhand (däribland Bo01 i Malmö och trådbussarna i Landskrona).

Projekten har också det gemensamt att det är mycket svårt att få en bild av hur mycket offentliga medel som är inblandade. Finansiering kommer i regel från en rad olika håll, såväl privata som offentliga. Klart är dock att Storälgen är ett privatfinansierat projekt, medan övriga exempel har inneburit betydande kostnader för skattebetalare runt om i landet (och ofta även Europa, då EU-stöd är inblandade).

Hybrider mellan offentliga och privata organisationsformer gör det svårt att granska den offentliga inblandningen. Bo01 genomfördes exempelvis av ett bolag som formellt sett var privat men som ägdes av en ideell förening som nästan uteslutande finansieras av svenska kommuner. Effekten av en sådan konstruktion är att offentlighetsprincipen sätts ur spel trots att det fortfarande är skattebetalarkollektivet som tar kostnaden i slutändan.¹¹

⁹ Officiell hemsida: <http://www.soic.se>

¹⁰ Enligt den officiella hemsidan <http://www.storalgen.se> ska älgen ”bli en knutpunkt i norra norrlands inland, ett resmål för människor världen över, ett monument tillägnat naturen och skogens konung.” Vårt mål är att världen skall skåda dess "födelse" innan slutet på 2006.”

¹¹ För mer om Bo01, se Bergh och Karlson (2001).

Sammanfattning och avslutande kommentarer

Nationalekonomisk forskning betonar ett antal institutionella egenskaper som både teoretiskt och empiriskt tycks vara helt centrala för ekonomisk tillväxt. I ett globalt perspektiv ligger Sverige bra till när det gäller institutionell kvalitet. Det betyder dock inte att förbättringspotential saknas, eller ens att ytterligare förbättringar inte längre lönar sig på marginalen.

Det institutionella perspektivet och diskussioner om entreprenörskap och företagsklimat är nästan helt frånvarande i ansvarskommittens slutbetänkande. Däremot betonas ändamålsenlig infrastruktur, utbildning och forskning, vilket har stöd i tillväxtforskningen.

Flera av de institutioner som är viktiga ur tillväxtperspektiv ligger på nationell nivå (som exempelvis domstolar, penningpolitik och handelspolitik). Således är det långt ifrån självklart att en stärkt regionalnivå är att föredra ur tillväxtperspektiv. Framtidens regionkommuner blir sannolikt tillväxtfrämjande om de kan bidra till ett tydligt, snabbt och förutsägbart gränssnitt mellan offentlig byråkrati och privata initiativ. Men det finns en klar risk att utvecklingen inte alls blir tillväxtfrämjande, utan snarare motsatsen.

En risk är att regionkommunerna engagerar sig i en kamp sinsemellan om exempelvis sjukhus och högskolor. En annan risk är att regionala och lokala politiker inte nöjer sig med att åstadkomma goda institutioner och istället drar igång projekt av de mest varierande slag tänkta att främja den lokala ekonomin. Sådana projekt är inte dömda att misslyckas, men de innebär ofta ett svårmotiverat risktagande med skattemedel.

Ett sätt att ge regionkommunerna incitament att förbättra sina tillväxtfrämjande institutioner skulle kunna vara en regional benchmarking när det gäller exempelvis tider och kostnader för näringsidkare att få de tillstånd som krävs för att etablera olika verksamheter. I bästa fall leder detta till att komuner och regioner tävlar med varandra om att ha effektiva institutioner istället för att tävla med varandra om vem lockar till sig flest högskolor eller har mest spektakulära PR-projekt.

- Abdiweli, Ali M. 2003. "Institutional Differences as Sources of Growth Differences." *Atlantic Economic Journal* 31:348-362.
- Bergh, Andreas. 2008. *Den kapitalistiska välfärdsstaten*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Bergh, Andreas och Martin Karlson. 2001. *Den kompakta majoritetens bomässa - En kritisk granskning av Bo01*. Stockholm: Timbro.
- Doucouliafos, C. och M.A. Ulubasoglu. 2006. "Economic freedom and economic growth: Does specification make a difference?" *European Journal of Political Economy* 22:60-81.
- Ds. 1999:50. *Regionalpolitiken - en ESO-rapport om tro och vetande*. Stockholm.
- Florida, Richard. 2003. *The Rise of the Creative Class*: Basic Books.
- Glaeser, Edward L. . 2004. "Book Review of Richard Florida's "The Rise of the Creative Class"." Available at http://www.economics.harvard.edu/faculty/glaeser/papers_glaeser.
- Lucas, Robert E. 1988. "On the Mechanics of Economic Development." *Journal of Monetary Economics* 22:3-42.
- Malmö Stadsbyggnadskontor. 2006. "Vision Norra Sorgenfri - inför omvandling och planarbete." Tillgänglig på http://www.malmo.se/download/18.314d1c9210a454075d480003824/Visionsdokument_sk%C3%A4rm.pdf.
- McCallion Malin, Stegmann. 2007. "Multi-Level Governance in Sweden?" *Regional & Federal Studies* 17:335-351.
- Mehlum, Halvor, Karl Moene, och Ragnar Torvik. 2006. "Cursed by Resources or Institutions?" *World Economy* 29:1117-1131.
- Myhrman, Johan. 1994. *Hur Sverige blev rikt*. Stockholm: SNS förlag.
- North, Douglass C. 1990. *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Osullivan, Arthur och Steven Sheffrin. 2007. *Microeconomics: Principles, Applications, and Tools, 5/E*: Prentice Hall.
- SOU. 2007:10. "Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft."
- Waldenström, Daniel. 2005. "Privat äganderätt och ekonomisk tillväxt." i *Äganderättens grunder och konsekvenser*, N. Berggren och N. Karlson (red.). Stockholm: Ratio.